

Beleidsplan hoogbegaafdheid

Auteur: Ina Bos
Versie: 1.0
Datum: oktober 2019

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Visie	4
Algemene visie	4
Visie op hoogbegaafdheid:.....	4
3. Doelgroep.....	5
4. Kwadraatonderwijs	6
5. Beleidsgroep.....	9
6. Kwaliteitskring.....	10
7. (Bovenschools) hoogbegaafdheidsspecialist	11
8. Aandachtspunten en meerjarenplan	13
9. Theorieën en modellen	14
Renzulli en Mönks	14
Heller en Gagné.....	15
Howard Gardner.....	16
Betts en Neihart	17
Tessa Kieboom	19
Model van Duran.....	20

1. Inleiding

Voor u ligt het beleidsplan meer- begaafdheid van Verion. VERION is een Protestants Christelijke onderwijsorganisatie voor basisonderwijs en geeft kwalitatief hoogwaardig onderwijs aan kinderen van 4 – 12 jaar. VERION kenmerkt zich door kleinschaligheid waarbij oog is voor elkaar. Vanuit een laagdrempelige en professionele organisatiestructuur is er sprake van een grote onderlinge betrokkenheid. In netwerken staan openheid en leren van elkaar centraal. Binnen de Vereniging willen we de menselijke maat blijven herkennen. De Bijbel is de leidraad voor ons onderwijs. Het bepaalt de waarden en normen binnen de scholen.

Voor alle scholen, behorend bij Verion, geldt dat we aan alle leerlingen optimaal aandacht willen geven en hen ondersteunen bij hun ontwikkeling. Vaak krijgen leerlingen die meer moeite hebben bij het zich eigen maken van de leerstof meer begeleiding. Ook leerlingen die zich nieuwe leerstof snel eigen maken hebben recht op begeleiding. Zij moeten immers ook kans krijgen om te leren. Juist daarom hebben we in ons strategisch beleidsplan en in onze jaarplannen vastgelegd dat we ook voor deze leerlingen een meer passend aanbod willen ontwikkelen. Binnen onze zorgstructuur wordt door de schoolteams gewerkt aan begeleiding van de leerlingen die meer dan gemiddeld aankunnen. Elke school werkt dat school specifiek uit.

2. Visie

Algemene visie

Vanuit onze christelijke identiteit, waarin we het leven zien als geschenk van God en ieder kind als scheepsel van God uniek is, moet een kind op alle gebieden tot zijn recht kunnen komen, zijn talenten kunnen ontwikkelen én mag ieder kind zijn zoals hij of zij is. Wij accepteren dat er verschillen zijn tussen kinderen. Daarom willen we zoveel mogelijk recht doen aan een doorgaande ontwikkelingslijn voor de leerlingen, rekening houdend met hun verschillen, werkend in een leerstofjaar-klassen systeem met de grootst mogelijk interne groepsdifferentiatie, die op dat moment mogelijk is.

Visie op hoogbegaafdheid:

We willen dat er bij Verion voor intelligente en hoogbegaafde begaafde leerlingen, in onderwijsinhoudelijk en pedagogisch didactisch opzicht, een passend en gestructureerd onderwijsaanbod wordt gerealiseerd.

Dat betekent:

- dat de wijze van signalering en de diagnose zorgvuldig en transparant geschiedt;
- dat er voor deze leerlingen een aangepaste leerlijn is
- dat het aanbod van compacting, verrijking en verbreding op een planmatige wijze wordt aangeboden;
- dat de attitude met betrekking tot het pedagogisch didactisch handelen wordt toegespitst op de behoefte van intelligente en (hoog)begaafde leerlingen (competenties leerkracht);
- dat op alle scholen van Verion minstens 1 hoogbegaafdheidsspecialist aanwezig is;
- dat er een bovenschools hoogbegaafdheidsspecialist is;

3. Doelgroep

Signaleren/diagnosticeren

Om vast te stellen of een kind meer-/ hoogbegaafd is, wordt er naar meerdere factoren gekeken, namelijk:

- de schoolprestaties
- het creatieve gedrag (creatief denkvermogen)
- de mening van de ouders / verzorgers en de school
- de profielen van Betts en Neihart
- een screening/ observatie door de school

Om meer- / hoogbegaafde leerlingen te signaleren en vast te stellen wat hun leerbehoefte is, maken wij gebruik van een aantal instrumenten:

- Protocol begaafdheid m.b.v. SIDI 3 of SIDI R signalering- en diagnose-instrument;
- Knappe kleuters, signaleringsinstrument ontwikkelingsvoorsprong (expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong)
- CITO leerling volg systeem
- Gesprekken met de leerkracht(en), de leerling en de ouders;
- Observatie instrument bij de groepen 1 en 2
- WISC III of WISC V (indien gewenst)

4. Kwadraatonderwijs

Passend onderwijs voor begaafde kinderen.

Extra aandacht voor meer- en hoogbegaafde kinderen is geen luxe, maar noodzaak. Streven naar het beste voor ieder kind betekent dat we ook hen, die veel méér kunnen, blijven uitdagen. Verion scholen zijn Kwadraatscholen en geven professionele aandacht aan deze groep. Optimale ontwikkelingskansen voor ieder kind.

Alle Verion scholen verzorgen 'passend onderwijs'. Dat betekent dat we streven naar de beste ontwikkelingskansen voor ieder kind. Dat geldt voor het kind dat gemiddeld presteert, maar ook voor kinderen die extra hulp nodig hebben op reken-, taal- of sociaal emotioneel gebied. De laatste jaren realiseren we ons steeds vaker dat er nog een groep leerlingen is die extra hulp nodig heeft. De leerlingen die meer- of hoogbegaafd zijn.

De sociale gevolgen van hoogbegaafdheid kunnen groot zijn. Verveling, perfectionisme (inclusief faalangst), onzekerheid en hyperactiviteit zijn veelgehoorde problemen. Uit onderzoek blijkt ook dat hoogbegaafde kinderen dikwijls te maken hebben met psychosociale problemen, zoals gepest worden op school, eenzaamheid en overgevoeligheid. Het risico op onderpresteren is dan erg groot. Om dat te voorkomen, is het ontzettend belangrijk dat het kind zich op zijn of haar eigen niveau kan ontwikkelen.

De Kluinveenschool in Wierden en de Wegwijzer in Enter zijn officieel kwadraatschool. De 4 andere scholen behorend bij Verion werken ook volgens de Kwadraat principes.

Er zijn verschillende vormen van onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen:

- **verrijking in de klas**

Voor hoogbegaafde leerlingen is de leerstof te gemakkelijk. Hierdoor komen zij niet toe aan leren.

Verion vindt het belangrijk dat elk kind zich kan ontwikkelen.

In de klas passen wij compacten en verrijken toe voor deze leerlingen: er wordt bepaald welke basisstof nodig is voor de leerling. Wat de leerling al beheerst, wordt uit het basisprogramma gehaald. Daardoor ontstaat ruimte om moeilijker pluswerk of verrijkingswerk aan te bieden, waarbij de leerling vaak inzicht en begrip nodig heeft.

- **plusklas/ verbredingsgroep op de eigen school**

Kinderen waarvan de leerkrachten zien dat zij niet genoeg hebben aan de reguliere lesstof, gaan in een verbredingsgroep aan de slag. De verbredingsgroep is bedoeld voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Elke school heeft dit verschillend uitgewerkt. Zo zijn er verbredingsgroepen voor kleuters, de middenbouw en de bovenbouw.

- **bovenschoolse plusklassen (Kangoeroegroepen)**

Soms blijkt dat compacten en verrijken in de klas en een verbredingsgroep op school nog niet voldoende is. Voor deze kinderen is er de bovenschoolse plusgroep. De Kangoeroegroep (groep 4/5 en groep 6/7/8/) is een groep leerlingen die een dagdeel per week samen passend onderwijs krijgt. Zij komen samen met leerlingen van andere scholen en krijgen daar les met ontwikkelingsgelijken door een speciaal opgeleide leerkracht. De overige dagen van de week werken de leerlingen in hun eigen klas, op

hun eigen school. Het verschil is wel dat de leerstof voor hen wordt aangepast door 'compacten en verrijken'.

De Kangoeroegroep heeft de volgende basisdoelstellingen:

- Leren denken:
 - Analytisch denken: herkennen van verschillen en overeenkomsten, oorzaak en gevolg, groot probleem opdelen in kleinere onderdelen
 - Creatief denken: meerdere (originele) oplossingen voor een probleem bedenken, bestaande ideeën kunnen toepassen in een nieuwe situatie
 - Kritisch denken: nagaan of veronderstellingen kloppen, betrouwbare en niet-betrouwbare bronnen kunnen onderscheiden, mening onderbouwen met argumenten
- Leren leren:
 - Werkhouding: weten wat en waaraan je wilt leren, doorzetten wanneer iets niet direct lukt, inzetten voor je taken, hulp vragen als het niet lukt, het leerproces waarderen ook als het resultaat tegenvalt
 - Werken volgens plan: leerdoelen formuleren voor jezelf, weten welke stappen je moet zetten, een planning maken en je daaraan houden (en eventueel bijstellen), achteraf kijken of de planning klopte
 - Manieren van leren: weten welke manieren van leren er zijn en wat je denkvoorkeur is, controleren of de leervraag voldoende beantwoord is
- Leren (voor het) leven:
 - Inzicht in jezelf: weten waar je goed/ minder goed in bent, gebruik kunnen maken van je sterke kanten, de dingen zo goed mogelijk doen maar de eis niet te hoog stellen, goed om kunnen gaan met kritiek en tegenslagen
 - Omgaan met anderen: jezelf blijven in een groep, je mening durven geven, taken verdelen op een manier die voor iedereen goed werkt, goed luisteren naar ideeën en je eigen idee kunnen verwoorden en verdedigen

Er wordt gewerkt aan Onderzoekend en ontwerpend leren, executieve functies, mindset, leerkuil, hersenwerking, soorten denken van Robert Sternberg, leren leren (door het leren en plannen van Spaans), drama en filosofie.

Daarnaast werkt elke leerling aan een eigen doel.

Voor elke periode wordt op de school van het kind het ontwikkeldoel bepaald door het kind, de ouders, de leerkracht en de Kangoeroeleerkracht om nog intensiever te kunnen samenwerken.

Er wordt een doel gekozen uit Doelen en vaardigheden voor ontwikkeling, SLO, zie bijlage. Tijdens de bijeenkomsten wordt door een extra leerkracht de gesprekken gevoerd. De leerkracht en ouders worden op de hoogte gehouden.

Procedure van plaatsing in de Kangoeroegroep

De inzet van signaleringsinstrumenten en gebruik van hoogbegaafdheids theorieën is leidend voor het selecteren van hoogbegaafde leerlingen. Er wordt flexibel omgegaan met de plaatsing van leerlingen in de Kangoeroegroep. Dit betekent dat niet elke leerling een IQ hoger dan 130 hoeft te hebben. De leerkracht en IB-er melden, met toestemming van de ouders, een leerling aan.

Op het intakeformulier (zie bijlage) wordt aangegeven wat een leerdoel kan zijn en welke handelingen m.b.t. het leren in de klas hebben plaats gevonden.

Ouders / verzorgers verlenen schriftelijk toestemming voor het deelnemen van hun zoon / dochter aan de plusklas. Deelname aan de plusklas is vervolgens niet vrijblijvend.

- ✓ Op de basisschool wordt het kind signaleerd en gediagnosticeerd.
- ✓ Een kind dat hoogbegaafd is, krijgt in de klas extra uitdaging. Compacten en verrijken wordt door de leerkracht of schoolbreed uitgevoerd en begeleid
- ✓ Voor groep 4 t/m 8 wordt door de Intern Begeleider, in overleg met de leerkracht, bepaald of een leerling extra uitdaging nodig heeft of omdat de leerkracht handelingsverlegen is
- ✓ Er wordt door de IB-er en/of de leerkracht een gesprek met het kind en een gesprek met de ouders gevoerd.
- ✓ Er wordt door de IB-er en/of de leerkracht een intakeformulier ingevuld
- ✓ Kinderen voor de Kangoeroegroep worden bij de desbetreffende plusleerkracht aangemeld
- ✓ De plusklasleerkrachten bepalen uiteindelijk welke leerlingen er in de Kangoeroegroep worden geplaatst.
- ✓ Een periode in de Kangoeroegroep duurt 10 weken voor groep 4/5 en 15 weken voor groep 6,7,8. Na deze periode wordt er door de plusklasleerkrachten aan de hand van de evaluatie besloten of het kind een volgende periode nodig heeft.

Werkwijze in de Kangoeroegroep

- Ouders krijgen via mail een bevestiging voor plaatsing in de Kangoeroegroep
- Ouders en kinderen krijgen een uitnodiging voor een informatie- en kennismakingsmiddag
- De data van elke periode worden gecommuniceerd
- Van elke bijeenkomst krijgen de ouders en leerkrachten een verslag via de mail
- De Kangoeroeleerkracht heeft in de eerste weken een doelstellingengesprek met het kind, de ouders en de leerkracht.
- Na 10/15 bijeenkomsten wordt het doel van elk kind geëvalueerd met het kind en wordt een eindevaluatie verstuurd naar de ouders en de leerkracht

• Doorgaande lijn PO-VO (Doorstroomklas)

Verion heeft samen met 3 andere besturen een gezamenlijk programma met het voortgezet onderwijs (Noordik Almelo) opgezet voor begaafde leerlingen uit de groep 8 en de brugklas. Dit programma noemen we 'De Doorstroomklas', omdat de kinderen uit groep 8 samen les krijgen met leerlingen uit de brugklas van het VO. Deze klas bestaat uit maximaal 36 leerlingen en worden begeleid door leerkrachten uit het basisonderwijs en het Voortgezet Onderwijs die zich gespecialiseerd hebben in het lesgeven aan hoogbegaafde leerlingen.

5. Beleidsgroep

De beleidsgroep hoogbegaafdheid van Verion bepaalt het beleid m.b.t. hoogbegaafdheid binnen Verion.

De samenstelling van deze groep ziet er als volgt uit:

- van elke school 1 hoogbegaafdheidsspecialist
- directeur bestuurder
- plusklasleerkrachten

De beleidsgroep vergadert 2 keer per jaar en zet lijnen uit voor de toekomst.

6. Kwaliteitskring

De kwaliteitskring, bestaande uit alle hoogbegaafdheidsspecialisten van Verion, komt 2 keer per jaar bij elkaar. Het doel van deze bijeenkomsten is om op de hoogte te blijven van alle ontwikkelingen rondom hoogbegaafdheid maar ook om met en van elkaar te leren.

Eén bijeenkomst wordt besteed aan onderwerpen die de specialisten zelf aandragen. Ook wordt in die bijeenkomst 1 of meerdere casussen besproken.

Voor de tweede bijeenkomst wordt een extern persoon uitgenodigd.

7. (Bovenschools) hoogbegaafdheidsspecialist

Bovenschools HB specialist

Verion heeft een dagdeel in de week een bovenschools hoogbegaafdheidsspecialist in dienst.

Deze specialist biedt ondersteuning voor:

- De leerkracht: hulp bij klassenmanagement, handelingsverlegenheid bij een hoogbegaafde leerling, observatie in de klas/ adviseren bij hulpvraag;
- De leerling: kind gesprek, aanwezig bij SOT indien er sprake is van hoogbegaafdheid;
- Het team: bijeenkomst over een onderwerp op aanvraag met betrekking tot hoogbegaafdheid, visieontwikkeling;
- Ouders: een ouderavond verzorgen m.b.t. hoogbegaafdheid/ mindset/ hersenwerking.

Naast begeleiding van de scholen, zorgt de bovenschools HB specialist voor de inhoud en agenda van de beleidsgroep en de kwaliteitskring.

Functiebeschrijving

De HB specialist is onder verantwoordelijkheid van de directeur belast met het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van het bovenschoolse (hoog)begaafdheidsbeleid, de coördinatie en uitvoering van het (hoog)begaafdheidsbeleid in de school, de begeleiding van leraren en is verantwoordelijk voor professionalisering.

Resultaatgebieden

1. Bijdrage beleidsvoorbereiding bovenschoolse (hoog)begaafdheidsbeleid

- analyseert de (hoog)begaafdheidsactiviteiten, toetsresultaten en leerling-besprekingen en werkt op basis daarvan didactische leerlijnen uit;
- adviseert de directeur bij het ontwikkelen van onderwijs- en (hoog)begaafdheidsbeleid in de school en het bovenschoolse (hoog)begaafdheidsbeleid;
- vertegenwoordigt de school in intern en extern overleg over zorgbeleid;
- stelt het bovenschoolse en schoolspecifieke (hoog)begaafdheidsplan op;
- levert een bijdrage aan de evaluatie van het (hoog)begaafdheidsbeleid in de school, bij de werkgever en in het samenwerkingsverband.

2. Coördinatie en uitvoering (hoog)begaafdheidsbeleid in de school.

- organiseert onderzoek en speciale hulp m.b.t. (hoog)begaafde leerlingen, zorgt voor dossiervorming t.b.v. deze leerlingen;
- ontwikkelt procedures, protocollen en afspraken m.b.t. leerlingenzorg en bewaakt deze;
- Draagt zorg voor het onderdeel (hoog)begaafdheid tijdens leerling- en groepsbesprekingen en het zorgoverleg en bereidt samen met de IB-er deze bijeenkomsten voor.
- organiseert en neemt deel aan intern en extern overleg m.b.t. (hoog)begaafdheid;
- coördineert aanmelding voor de kangoeroegroep.

3. Begeleiding leraren

- draagt kennis over leerlingenzorg over;

- ondersteunt bij het zoeken van lesmateriaal voor extra uitdaging;
- adviseert, helpt bij didactische vragen, e.d. en organiseert collegiale consultatie;
- begeleidt en coacht bij het analyseren van gegevens over de ontwikkeling van leerlingen, het opstellen en uitvoeren van handelingsplannen en het bewaken van het vervolg daarop bij specifieke leerlingen;
- begeleidt en coacht in het afnemen van eenvoudige diagnostische toetsen en het invullen van observatieformulieren;
- observeert klassensituaties teneinde advies te geven voor aanpak van een (hoog)begaafde leerling;
- ondersteunt in de contacten met ouders/verzorgers van (hoog)begaafde leerlingen.

4. Professionalisering

- houdt de voor het beroep vereiste bekwaamheden op peil en breidt deze zo nodig uit;
- neemt deel aan scholing- en ontwikkelingsactiviteiten en o.a. collegiale consultatie;
- bestudeert relevante vakliteratuur.

Kader, bevoegdheden & verantwoordelijkheden

Beslist bij/over:

- Het analyseren van de hoogbegaafdheidsactiviteiten en geeft advies over de vervolgstappen.
- Bij het analyseren van toetsresultaten en leerling-besprekingen
- Het opstellen en uitwerken van didactische leerlijnen,
- Het opstellen van het bovenschools- en schoolspecifieke zorgplan,
- De opzet en uitwerking van het leerlingvolgsysteem volgens afspraken in het zorgplan,
- Observaties in klassensituaties en geeft advies aan leraren voor de verdere aanpak.

Kader: het (hoog)begaafdheidsplan en beleidslijnen van de school.

Verantwoording: samen met de IB-er aan de directeur van de school.

Kennis en vaardigheden

- algemeen theoretische en praktische vakinhoudelijke, didactische en pedagogische kennis;
- inzicht in de taak, organisatie en werkwijze van de school;
- vaardigheid in het coachen en begeleiden van leraren;
- vaardigheid in het gebruik van relevante gesprekstechnieken;
- vaardigheid in het motiveren van anderen;
- vaardigheid in het opzetten van plannen en het geven van adviezen.

Contacten

- met leraren over de begeleiding van leerlingen om af te stemmen;
- met leraren over de ondersteuningsvraag en de begeleiding van leerlingen om afspraken te maken;
- met externe organisaties over de begeleiding van leerlingen om overleg te voeren en af te stemmen;
- met netwerkcontacten van (hoog)begaafdheidsspecialisten over het bovenschoolse hoogbegaafdheidsbeleid om af te stemmen;
- met de directie over de kaders waarbinnen de hoogbegaafdheidszorg plaats moet vinden om te adviseren.

8. Aandachtspunten en meerjarenplan

Aandachtspunten:

- Warme overdracht tussen peuterspeelzaal en groep 1;
- Draagvlak creëren bij leerkrachten in alle Verion scholen;
- Zien we alle kinderen die we moeten zien? (het valt ons op dat er meer jongens in de Kangoeroeklas zitten dan meisjes);
- Zichtbaar maken hoe er gewerkt wordt in de Kangoeroeklassen.
- Uitbreiding van expertise en plusklasleerkrachten.

Meerjarenplan:

1. Expertise (2019-2021)
2. Het jonge kind (2019-2021)
3. Signaleren (2020-2022)
4. Draagvlak (2020-2022)

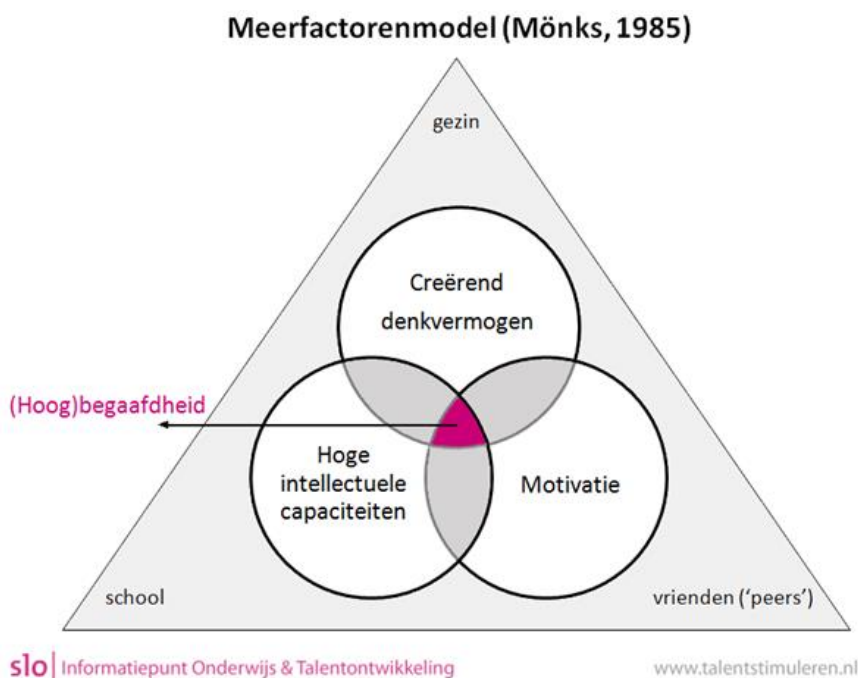
9. Theorieën en modellen

Er bestaan verschillende theoretische modellen over hoogbegaafdheid. In de moderne visies op hoogbegaafdheid spreekt men over het algemeen over 'het behalen van uitzonderlijke prestaties op verschillende gebieden'. In Nederland wordt hoogbegaafdheid vaak beschreven aan de hand van het meefactoren-model van Mönks. Dit model hanteert het triadisch model van Renzulli als basis. Tevens staan de theorieën van Heller / Gagné en de meervoudige intelligenties van Gardner tegenwoordig veel in de belangstelling. De profielen van Betts en Neihart illustreren zes soorten hoogbegaafde leerlingen, die elk een eigen manier van leren hebben. Wanneer een hoogbegaafde leerling niet wordt gesignaleerd en daardoor niet op een passende manier onderwijs krijgt, kunnen er verschillende problemen optreden.

Renzulli en Mönks

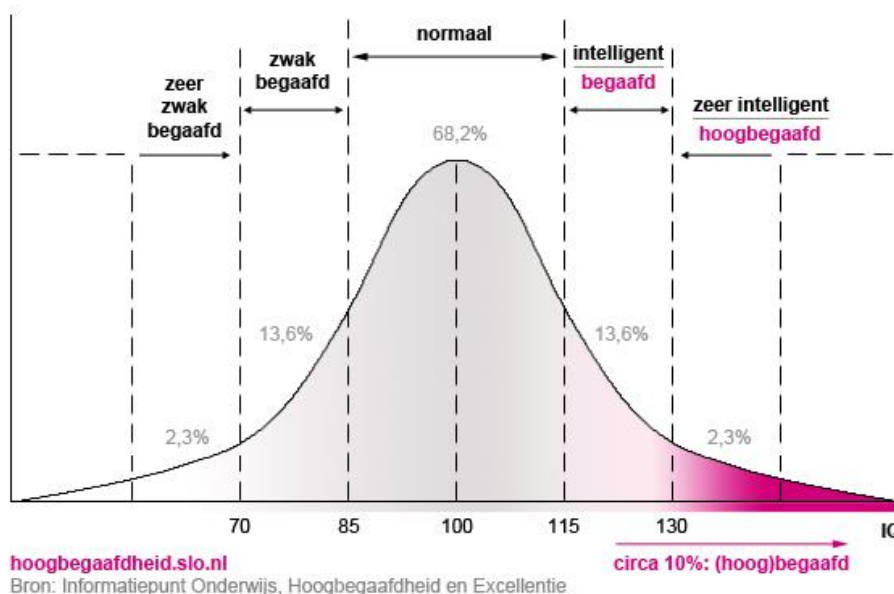
Renzulli gaat er in zijn triadisch model vanuit dat een (hoog)begaafde leerling moet beschikken over de volgende persoonlijkheidskenmerken:

1. Een hoge intelligentie en intellectuele vermogens
2. Creërend vermogen
3. Motivatie

Een hoge intelligentie is intelligentie die boven het gemiddelde ligt, vaak gemeten met een prestatie- of intelligentietest, meestal uitgedrukt met een intelligentiequotiënt (IQ). Soms wordt als criterium de 5% hoogst presterende op een intelligentietest aangehouden, soms wordt uitgegaan van 2%. In termen van intelligentiequotiënten betekent dit respectievelijk hoger dan circa 125 en hoger dan circa 135.

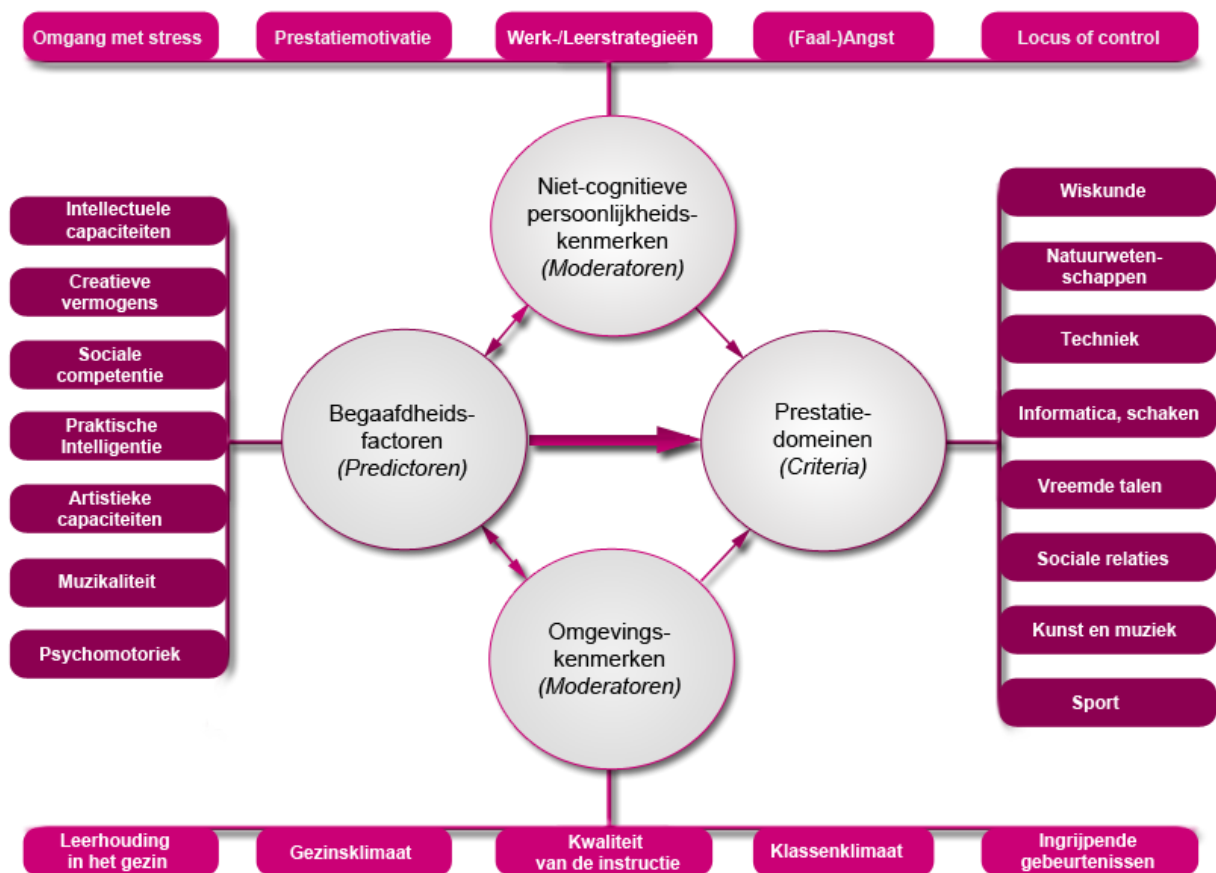

Het creatief vermogen dient ervoor om op een originele en vindingrijke wijze oplossingen voor problemen te bedenken. Renzulli onderscheidde in zijn theorie twee typen hoogbegaafde leerlingen: de schoolhouse gifted en de creative productive gifted leerlingen. De eerste groep kan binnen het schoolsysteem goed uit de voeten, zij zijn goed in het schoolleren. Deze leerling is prettig voor de leerkracht, want hij geeft het antwoord zoals het bedoeld is. De tweede groep doet de leerkracht vaak verrassen met zijn antwoorden omdat ze niet binnen het schoolsysteem passen en out of the box denken. Deze leerling wordt regelmatig gestraft omdat het niet binnen de kaders van het reguliere schoolsysteem past. Mönks onderscheidt in zijn model naast deze drie aanlegfactoren nog een drietal omgevingsfactoren die van invloed zijn op het tot uiting komen van hoogbegaafdheid. Deze factoren hebben betrekking op de invloed van gezin, school en vrienden (de omgeving) op de ontwikkeling van (hoog)begaafd gedrag. Pas bij een goed samenspel van de persoonskenmerken en sociale omgevingen kan (hoog)begaafdheid zich ontwikkelen. Dit kan alleen tot stand komen als ook de sociale competentie voldoende eigen gemaakt kan worden.

Heller en Gagné

Heller en Gagné onderscheiden kenmerken en factoren die van invloed zijn op het tot uiting komen van hoogbegaafdheid. Ook hier zijn omgevingsfactoren en niet-cognitieve factoren medebepalend voor het uiteindelijke niveau waarop hoogbegaafdheid tot uiting komt. De niet-cognitieve persoonlijkheidskenmerken en omgevingskenmerken kunnen een negatieve of positieve invloed uitoefenen op aanleg en gedrag. Zo zal bijvoorbeeld een leerling met bovengemiddelde intellectuele vaardigheden, die faalangstig is, minder goed presteren dan een leerling met dezelfde intellectuele mogelijkheden, die niet faalangstig is.

Heller (1992; 2000)

slo | Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling

www.talentstimuleren.nl

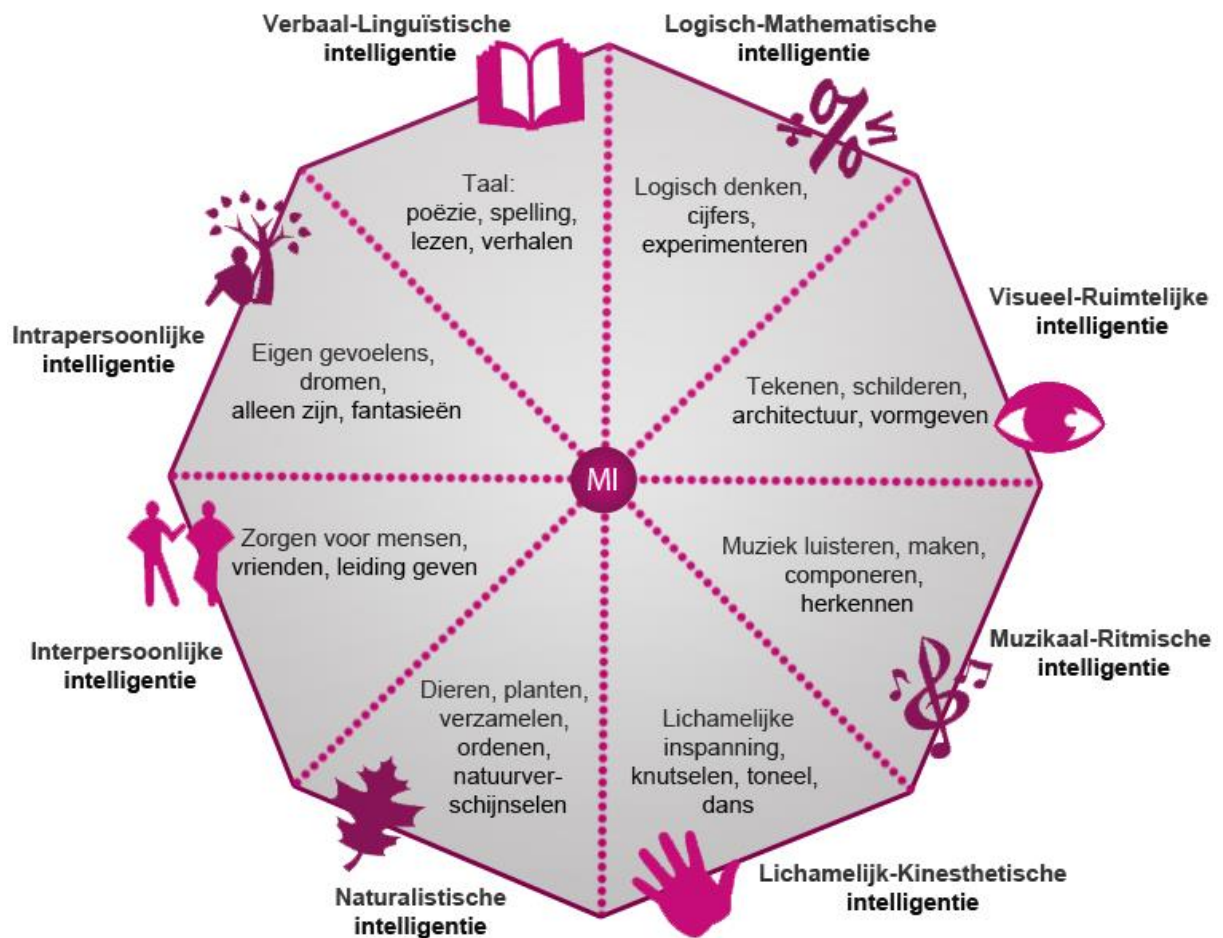
Van belang is om zicht te krijgen op hoe deze belemmerende en stimulerende factoren van invloed zijn op het ontwikkelingsproces. Hierdoor ontstaat inzicht in de benodigde ondersteuning en begeleiding. De kenmerkende leer- en persoonlijkheidseigenschappen van hoogbegaafde leerlingen kunnen dan ook zichtbaar blijven of worden.

Howard Gardner

De theorie van meervoudige intelligentie (MI) van Howard Gardner gaat er vanuit dat de bekwaamheid om te leren langs verschillende wegen kan plaatsvinden. Volgens Gardner beschikken alle mensen over kwaliteiten (of vormen van intelligentie), waarmee de kennis en vaardigheden van mensen getypeerd kunnen worden. Intelligentie heeft vooral betrekking op de bekwaamheid om problemen op te lossen, vragen op te roepen of iets te vervaardigen in een natuurlijke, betekenisvolle omgeving.

Meervoudige Intelligentie (Gardner, 1983)

slo | Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling

www.talentstimuleren.nl

Gardner onderscheidt hierin op grond van een aantal criteria in ieder geval de volgende intelligenties: verbaal linguïstisch, logisch-mathematisch, visueel-ruimtelijk, muzikaal-ritmisch, lichamelijk-kinesthetisch, naturalistisch, interpersoonlijk en intra persoonlijk. Elke intelligentie volgt zijn eigen ontwikkelingstraject. Intellectuele asynchronie, een asynchrone ontwikkeling tussen de intelligentiegebieden, is vanuit een MI perspectief een te verwachten kenmerk van begaafdheid. Dit betekent in de praktijk dat hoogbegaafdheid domein specifiek is, het kan zich op één of meerdere begaafdheidsgebieden uiten, maar is zelden op alle gebieden in één persoon in uitzonderlijke mate aanwezig. Binnen één individu kunnen er ook grote verschillen in aanleg zijn tussen verschillende begaafdheidsgebieden.

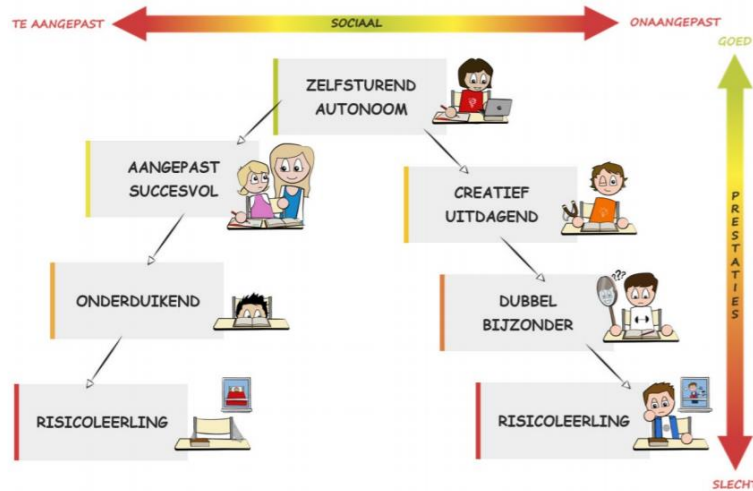
Betts en Neihart

Begaafdheid kan op verschillende manieren in zichtbaar gedrag tot uiting komen. Persoonlijkheid is het resultaat van ervaring en aanleg, daarom worden begaafde leerlingen ook niet op dezelfde wijze beïnvloed door hun bijzondere vermogens. Bij deze ontwikkeling

moet rekening gehouden worden met de interactie van emotionele, sociale, cognitieve en fysieke factoren. Al deze gebieden hangen met elkaar samen.

Op grond van jarenlange ervaring in de vorm van observaties, interviews en literatuuronderzoek hebben Betts en Neihart (1988; 2010) zes profielen opgesteld. Deze profielen geven informatie over gedrag, gevoelens en behoeften van verschillende typen begaafde en getalenteerde leerlingen. Ze dienen als basis voor een theoretisch concept van waaruit inzicht verschaft kan worden. Dit leidt tot een beter begrip en is van belang voor het stimuleren van persoonlijke groei op cognitief, sociaal en emotioneel gebied.

Voor alle profielen geldt dat deze niet statisch zijn. Mede afhankelijk van de omgeving kunnen leerlingen zich bovendien anders profileren in verschillende situaties. Van belang is vooral om goed te realiseren dat verschillende begaafde leerlingen zich anders profileren.

Bronnen

- George T. Betts and Maureen Neihart (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly*, 32(2), 248-253.
- George T. Betts and Maureen Neihart (2010). Revised profiles of the gifted and talented.

De zes profielen van talentvolle en begaafde leerlingen zijn:

1. De zelfsturende autonome leerling: heeft goede sociale vaardigheden, ontwikkelt eigen doelen, werkt enthousiast voor passies, is creatief, komt op voor eigen opvattingen, neemt risico, durft te leren, weet wat hij/zij kan en laat dit ook zien.
2. De aangepaste succesvolle leerling: levert goede prestaties, maar niet naar eigen vermogen. Is perfectionistisch, vermijdt risico, stelt zich afhankelijk op, zoekt bevestiging, is gericht op voldoen aan wat anderen verwachten.
3. De onderduikende leerling: ontkent zijn of haar begaafdheid, vermijdt uitdaging, is faalangstig, ziet het halen van hoge prestaties als onverenigbaar met sociale acceptaties, verliest (zicht op) zichzelf, wisselt in vriendschappen.
4. De uitdagende creatieve leerling: is creatief, komt op voor eigen opvattingen, is competitief, heeft grote stemmingswisselingen, is eerlijk en direct, duidelijk over eigen mening, werkt inconsistent met wisselende resultaten.
5. De dubbel bijzondere leerling: werkt inconsistent, presteert gemiddeld of minder (mogelijk als gevolg van een onderliggend leerprobleem), verstoort en reageert af, begaafdheid moeilijk te herkennen, laat kenmerken zien van leer- en of gedragsproblemen, is onzeker over kwaliteiten.

6. De risico leerling
 - a. Drop-Out I: is creatief, zoekt buitenschoolse uitdaging, is een absolute onderpresteerder, geeft blijk van een negatief zelfbeeld, isoleert zichzelf, verstoort, bekritiseert zichzelf en anderen, voelt zich niet betrokken bij school, risico op schooluitval.
 - b. Drop-out II: is vertrouwen in zichzelf en in school/omgeving kwijtgeraakt, steeds vaker ziek, blijft thuis op grond van angsten, trekt zich terug in eigen (virtuele) wereld, risico op schooluitval.

Tessa Kieboom

Tessa Kieboom gaat uit van een cognitief luik (Renzulli) en een zijnsluik. Zij is tot dit model gekomen door veel onderzoek naar het zijn van hoogbegaafde mensen en kwam tot de ontdekking dat er veel zijnskenmerken zijn die overeenkomen.

Model van Duran

Hoogbegaafdheid volgens het Model van Duran (eerste versie 2011, herziene versie 2018) is gebaseerd op twee uitgangspunten:

- De persoonskenmerken, oftewel de hart-kenmerken
- De cognitieve kenmerken, oftewel de hoofd-kenmerken

De hart-kenmerken

De karaktereigenschappen die bij hoogbegaafden horen, komen voort uit de theorie van Dabrowski en worden de intensiteiten genoemd. De Engelse term voor intensiteiten (de overexcitabilities) verwoordt vele malen beter de grote prikkelgevoeligheid van hoogbegaafden dan hoog sensitiviteit, de term die hier eerder aan verbonden werd. Een grote prikkelgevoeligheid betekent dat de hersencellen in staat zijn om extra alert te reageren op diverse prikkels met vijf karaktereigenschappen als gevolg.

De hoofd-kenmerken

Naast de hart-kenmerken zien we bij hoogbegaafden ook altijd een hoge intelligentie (hoog IQ). Het tweede onderdeel wordt echter ook weer vaak vergeten; het creatief denkvermogen. Dat betekent niet dat je in staat bent om goed te knutselen, maar dat je vooral sterk bent in creatief denken.

Er zijn allerlei factoren die van invloed kunnen zijn op hoogbegaafdheid; interne factoren en externe factoren.

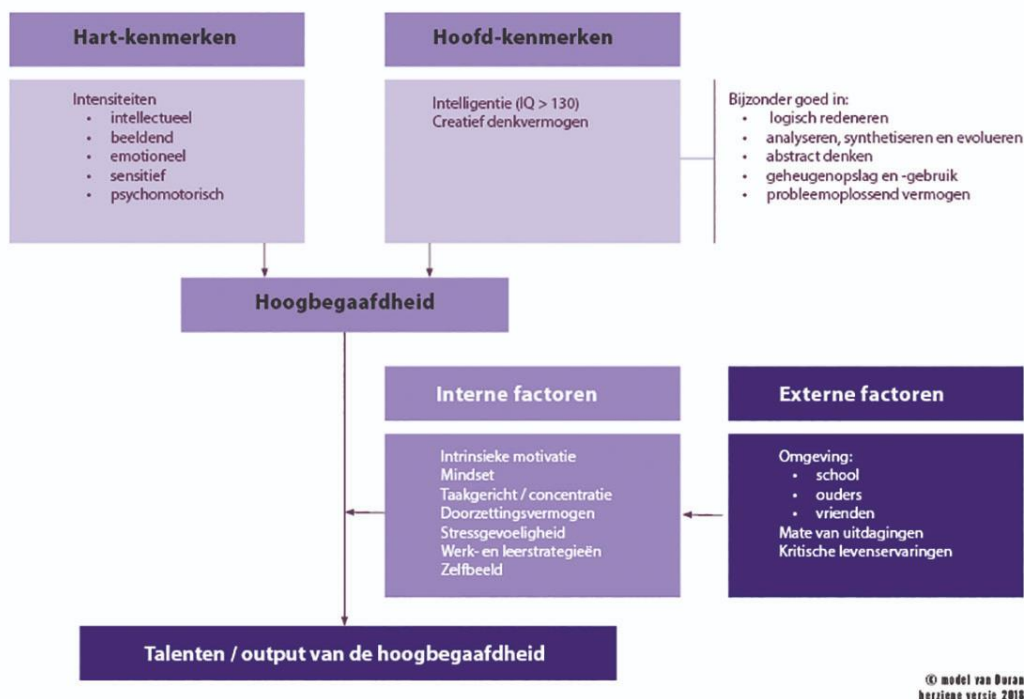
Interne factoren:

Deze factoren zitten in de hoogbegaafde zelf en zorgen ervoor dat de talenten niet tot uiting komen of dat de hoogbegaafde niet lekker in zijn/ haar vel zit:

Intrinsieke motivatie, mindset, taakgerichtheid/concentratie, doorzettingsvermogen, stressgevoeligheid, werk- en leerstrategieën en zelfbeeld.

Externe factoren:

School of werk, ouders, vrienden, mate van uitdagingen en kritische levenservaringen.

Overige kenmerken

In onderstaand schema staat een overzicht van veel voorkomende eigenschappen bij hoogbegaafde leerlingen, naast alles wat in dit hoofdstuk al beschreven is. Niet alle kenmerken hoeven op elke leerling van toepassing te zijn. Omgekeerd geldt dat als een leerling één of meer van deze gedragskenmerken vertoont, dit niet automatisch betekent dat de leerling hoogbegaafd is.

Kenmerken van hoogbegaafde leerlingen

Hoge intelligentie	(Hoog)begaafde leerlingen beschikken over hoge intellectuele capaciteiten. Een hoge score op een intelligentietest (IQ > 130) of hoge prestaties op andere tests is hiervan een indicatie
Vroege ontwikkeling	(Hoog)begaafde leerlingen zijn geestelijk vroegrijp en worden gekenmerkt door een ontwikkelingsvoorsprong. Zij kunnen meestal op vroege leeftijd al lezen, praten, schrijven en hebben een vroege ontwikkeling van getalbegrip. Hierdoor kunnen zij zich gemakkelijk leerstof uit hogere leerjaren eigen maken. Ook stellen zij op jonge leeftijd al levensbeschouwelijke vragen en denken zij al vroeg na over de zin van het leven
Uitblinken op 1 of meerdere gebieden	Een bijzondere begaafdheid kan tot uitdrukking komen in motorische, sociale, artistieke en intellectuele vaardigheden. Vaak treden deze begaafdheidsvormen gecombineerd op en blinken (hoog)begaafde leerlingen uit in meerdere gebieden, zoals bijvoorbeeld taal en wiskunde. (Hoog)begaafde leerlingen hebben op taalgebied een grote woordenschat en vertonen een zeer goed en adequaat woordgebruik.
Gemakkelijk kunnen leren	(Hoog)begaafde leerlingen hebben over het algemeen een zeer goed geheugen en kunnen hierdoor goed informatie onthouden en verwerken. Zij begrijpen nieuwe leerstof dan ook aanzienlijk sneller dan gemiddelde leerlingen en zijn daardoor sneller klaar met opdrachten en huiswerk. Hierdoor hebben zij vaak een leertempo dat beduidend hoger is dan het tempo van de gemiddelde leerling
Goed leggen van (causale) verbanden	(Hoog)begaafde leerlingen kunnen gemakkelijk (causale) verbanden leggen en hebben hierover een goed overzicht
Het makkelijk kunnen analyseren van problemen	(Hoog)begaafde leerlingen zijn snelle probleem analyseerders. Zij kunnen snel vaststellen wat de aard van een probleem is. Daarnaast zijn (hoog)begaafde leerlingen vaak vindingrijk in het ontwikkelen van eigen oplossingsmethoden. Dit kan soms problemen opleveren als zij zich een verkeerde oplossingsmethode hebben aangeleerd, omdat zij deze methode moeilijk weer los kunnen laten.
Het maken van grote denksprongen	Een (hoog)begaafde leerling maakt grotere leerstappen en heeft daarom minder tijd nodig.
Voorkeur voor abstractie	(Hoog)begaafde leerlingen kunnen goed abstract denken. Zij generaliseren gemakkelijker dan hun andere klasgenoten en hebben een goed overzicht van de kennisgehelen. Zij hebben geen behoefte aan concretisering van de lesstof door het gebruik van voorbeelden.
Hoge mate van zelfstandigheid	(Hoog)begaafde leerlingen willen liever niet geholpen worden en geven de voorkeur aan zelfstandig werken. Bij het werken in groepsverband vertoont de (hoog)begaafde leerling veel initiatief en neemt hij/zij vaak de leiding. Bovendien wil de leerling dingen graag op zijn/haar eigen wijze doen, zoals

	bijvoorbeeld het zelf bedenken van een methode voor het uitrekenen van sommen.
Brede of juist specifieke interesse /hoge motivatie/ veel energie	Het is belangrijk dat het onderwerp van de opdracht de leerling interesseert. Bij (hoog)begaafde leerlingen is namelijk het kunnen een voorwaarde, maar het willen van even groot belang. Als het onderwerp aansluit bij de interesse van de leerling, dan is motivatie verzekerd. Er is aangetoond dat talent pas doorzet als de leerlingen plezier beleven aan de (leer)activiteiten. Een kenmerk van (hoog)begaafde leerlingen is dat zij zeer leergierig zijn. Als een onderwerp de leerling interesseert dan pluist hij het onderwerp vaak tot op de bodem uit. Maar het tegenovergestelde geldt ook: als een (hoog)begaafde leerling geen interesse heeft voor een bepaald onderwerp, dan kan hij moeilijk de motivatie opbrengen om zich erin te verdiepen.
Creatief/origineel	In de opdrachten laten (hoog)begaafde leerlingen vaak zien dat zij originele en creatieve ideeën en/of oplossingen hebben. Zij maken onverwachte zijsprongen en hebben grote verbeeldingskracht
Perfectionistisch	(Hoog)begaafde leerlingen zijn perfectionistisch aangelegd. Zij houden niet van half werk.
Apart gevoel voor humor	(Hoog)begaafde leerlingen bezitten over het algemeen een apart gevoel voor humor.
Hoge mate van concentratie	(Hoog)begaafde leerlingen kennen een hoge mate van concentratie en hebben daarbij een langere aandacht spanne dan de gemiddelde leerlingen.

